

Skulpture iz Gajeve 2a

Spomen – dom Dragutina Tadijanovića

Slavonski Brod, Starčevićeva 8

studeni/ prosinac, 2013.

Galerija umjetnina grada Slavonskog Broda

Skulpture iz Gajeve 2a

Spomen – dom Dragutina Tadijanovića

Slavonski Brod, Starčevićeva 8

studeni/ prosinac, 2013.

Svaki put kada bi izlazio iz stana i kada bih kročio u Gajevu te odmakao par koraka, Tadija bi se okrenuo i pogledao prema prozoru svog stana. Tamo bi, svaki put - bez iznimke, stajala Jela i čekala da se on okrene, da ju pogleda i da mu ona mahne. Svatko tko se zatekao u tom trenutku u Gajevoj mogao je svjedočiti tome.

Kada bi Tadija zašao za ugao, Jela bi se zatvarajući prozor povukla u pravo malo carstvo; taj šesterosobni stan u samom centru Zagreba bio je upravo to. Cjelokupna današnja ostavština koju čuva Spomen- dom Dragutina Tadijanovića u Slavenskom Brodu na 400 m² je pokušaj da se dočara ta bogata riznica; riznica u punom smislu riječi: ostavština Jele i Dragutina Tadijanovića osim vrijednih primjeraka namještaja i uporabnih predmeta ubraja i biblioteku do 6000 knjiga, bogati arhiv i iznimne memorabilije, te oko 500-njak umjetnina. Veći dio te umjetničke zbirke čine likovna djela istaknutih umjetnika, a neke od njih smo do sad mogli vidjeti na priređenim izložbama. Onaj drugi dio, nešto manji dio te umjetničke zbirke čine i kiparska djela. Jedan dio vidljiv je u stalnom postavu, gdje zauzimaju mjesto koje su prvotno imale u stanu Tadijanovića u Gajevoj 2a, ne bi li u stalnom postavu dočarale ambijentalne vrijednosti njihovog životnog prostora.

Skulpture izložene na ovoj izložbi su ništa manje nego dokaz prijateljstva određenih umjetnika i pjesnika sa Tadijanovićima. Dok su jedne uzimane iz već postojećih zbirki, druge su rađene baš za njih - ima li većeg dokaza privrženosti od toga da ste baš vi nekom umjetniku inspiracija pri stvaranju nekog djela!? Ima tu svega, od anonimaca do doajena hrvatske kulturne scene. Djela izložena ovaj put ističu se svojim autorima ili pričom na koji način su postala dijelom ove male „prijateljske“ zbirke.

Nesumnjivo najzanimljivija priča svim posjetiteljima Spomen - doma je ona o tri drvena anđelčića koja krase police biblioteke u prvoj, Južnoj sobi. Naime, svatko tko iole zna išta o Tadiji zna da je bio vrlo blizak prijatelj Ivana Gorana Kovačića; prisno prijateljstvo uzajamnog povjerenja koje je započelo u lipnju 1933. god i trajalo sve do 27. 12. 1942., dva dana prije nego li je Goran otišao u partizane i nikad se više nije vratio. U pismu Tadiji 1935. piše:

„To su kipovi iz zavjetne kapelice Frankopana (na fotografiji Lukovdola je vidiš u pozadini, na brežuljku). Mislim da je neobično dragocjeni umjetnički i historički dokumenat. Da se nisam žilavo zauzeo, propala bi jedna divna oltarna slika sv. Franje (zaštitnika crkve), bačena na pod i zgažena. Šaljem ove odbačene anđele, da tek naslutiš ljepotu i vrijednost oltara. A freske! A ulja! - Da joj je približim, pa da prosudi, poslat ću fotografiju oltara, slika i kipova. - Javi mi odmah što držiš: Bi li mogla po toj sitnoj pošiljci zaključiti Beba¹ iz kojeg / je razdoblja, po prilici, i koje je umjetničke vrijednosti. Slike su božanstvene! Crkvice bi mogla propasti zbog nerazumijevanja.(...)“ Naime, ono što posjetitelji Spomen - doma nemaju prilike uvijek vidjeti izloženo u stalnom postavu su i raspelo i mali krnji anđeo koje je Goran uzeo iz iste crkvice i

1 Jela Tadijanović, op.a.

poslao svojim prijateljima. Svoj stručni sud i oduševljenje je iskazala Jela u pismu Ivanu Goranu Kovačiću 25. kolovoza 1935. god. napisano u Zagrebu:

„(...) Zvonko je donio anđela i Isusa. Jako mi se dopadaju, naročito anđeo. Pitaš me u koje bi doba spadali. Teško je po ovako dva mala predmeta prosuditi čitavu crkvicu, i skulpture, i dekoracije u njoj. Po ovom bih sudila: konac 17, početak 18. vijeka. No i ova dva predmeta posve su različita i po vremenskom stilu i po umjetničkoj vrijednosti. Anđeo je izvanredan. Odakle si ga uzeo? A Isusa? Naime nije sporedno da li su s oltara ili su inače služili kao dekoracija. Osim toga može biti i vremenski razmak između arhitekture i skulptorskih predmeta, a konačno i među ovim samima, a taj slučaj će tu i biti. Je li to barokna crkvića?

No, znaš li što? Kako bi bilo da poslije ispita pođemo Ti, Tadija i ja na jedan dan onamo pa da sama vidim? Mene jako zanima, pa ako je zbilja vrijedna, u što ne sumnjam, htjela bih oveću radnju napisati. A kakva je ona slika bila? Gledaj da sačuvaš koliko ide, bilo bi više nego šteta da ovakve stvari propadnu. (...)”²

Da se osobno poznao s Vanjom Radaušem potvrđuje i činjenica da su se susreli 1971. god. na otkrivanju biste Ivane Brlić - Mažuranić u Slavonskom Brodu (čast otkrivanja biste autora Vanje Radauša pripala je samom Tadiji); kao i par pisama koja su razmijenili. Vanja Radauš radi Slavonku, djelo koje pripada nezavršenom ciklusu „Slavonija“, djelo čija je Skica Tadiji-„Laureatu 5. VPS“ kako je naznačeno na postolju skulpture - poklonjeno 6. rujna 1990. god. u Vinkovcima. Ta mala skulptura, visoka svega 27 cm i rađena u aluminiju nosi tipičan radauševki zreli rukopis. Izrazito ekspresivan prikaz seljanke je u biti personifikacija seljačkog života; uspravni mirni stav, bogato nabranih haljina, čak predimenzioniranih u odnosu na ostatak tijela; je zapravo simbol plodne zemlje. U desnoj ruci drži srp, simbol poljoprivredništva, odnosno i Radauševe i Tadijanovićeve Slavonije.

Jedno djelo zarobljeno u vremenu, sačuvalo je mladog Tadiju u bronci; 1940. god. Grgo Antunac uzeo je otisak Tadijine ruke.

„(...) Pogledajte – moja je ruka ovakva bila 1940. – možete gatati iz nje, tako je precizno snimljena, - a ovakva je danas. Mala je razlika, ipak... (...)”³ I doista, odljev ruke je vjerodostojni odljev Tadijine desne šake, koja je zapisala svih skoro petstotinjak pjesama nastalih u trenucima inspiracije, zajedno sa linijama života iz kojih je još davno Vesna Parun „predvidjela“ duboku, stogodišnju starost svog prijatelja. Antunac, kao Meštrovićev đak, pomagao je Antunu Augustinčiću pri izradi konjaničkih skulptura i drugih javnih spomenika a jedna takva mala realistična studija konja rađena u bronci na mramornom postolju koja je ukrašavala Srednju sobu Tadijina stana u Gajevoj 2a, također je izložena na ovoj izložbi.

O svojim osobnim vezama s velikim Ivanom Meštrovićem često je pričao, a posljednji put su

2 Ivan Goran Kovačić: „Pisma“, Zagreb, 1983., str. 34

3 Dragutin Tadijanović: „Sabrana djela/ Knjiga o sebi i svojim“, Zagreb, 1989., str. 364

se vidjeli na zajedničkoj večeri u hotelu „Esplanade“ 1959. god kada je veliki kipar posljednji put bio u posjetu rodnoj zemlji. Naime, u donaciji se nalazi pet djela meštrovog (svjetski poznatog i prepoznatljivog!) rukopisa rađenih u bronci, a o njihovoj autentičnosti i izvornosti tek će u narednim godinama biti riječi.⁴ No, zbog svoje specifičnosti zaista bi ih šteta bilo izdvojiti sa ovog popisa i uskratiti pogledima znatiželjnih posjetitelja.

Možda najzanimljivija priča, uz Kovačićeve anđele je ona o kopiji muške glave majstora Donatella. Naime, još je Tadija često za života znao pričati priču kako je u posjetu Beogradu sa dvojicom prijatelja posjetio izložbu talijanske renesanse koja je tada bila otvorena, a oni su toliko oduševljeni izložbom odlučili iskoristiti nepažnju čuvara te otuđili skulpturu glave ranorenesansnog kipara Donatella. Po njoj su zatim, napravili dva odljeva te vratili djelo neprimjetno na izložbu slijedeći dan. Možda, govoreći sa strane umjetničke struke, poprilično bahat čin ali ova priča je jedna od mnogih koje zabavljaju posjetitelje Spomen –doma i kompletiraju sliku o samom liku pjesnika Tadijanovića, jer te anegdote su ono što posjetitelji najčešće pamte.

Nakon samo par istaknutih primjera pojedinih umjetnika u ovom tekstu s kojima se Tadijanović poznao i prijateljevao, a koji su ostavili svoj trag u Gajevoj 2a , (a mnogo ih je još u ovom tekstu ostalo nespomenutih, koji će dočekati svoj red da budu spomenuti i izloženi.), pričaju jednu opsežnu i zanimljivu priču o prijateljstvu Tadije i njegovih suvremenika.

„U tom „Tadija“ ima mnogo prisnosti i topline. One topline kojom odiše čitav pesnikov dom. One posebne topline i i spontanosti koja obično naseljava domove ljudi veoma bliskih jedni drugima. I nehotice počinjem da posmatram taj dom naslućujući da atmosfera koja okružava stvaraoca često mnogo govori i i njemu samom. U Tadijanovićevu domu ima neke jednostavnosti i srdačnosti, ponete verovatno još iz navika u rodnom selu. (...)“⁵

Taj šesterosobni stan u kojem je Tadija sa svojom Jelom proveo punu 31. godinu, od 2. prosinca 1976. do smrti 2007. god. je baš to; mauzolej prijateljstva i uspomena na neke od tih prijatelja s kojima je volio provoditi svoje vrijeme a ova izložba samo jedan mali odlomak iz te velike knjige o prijateljstvu.

Dajana Džakula

4 U tijeku je prikupljanje dokumentacije o pravu lijevanja od strane autora i nasljednika autorskog prava, kao i obrada arhiva Dragutina i Jele Tadijanović, ne bi li se naišlo na legitiman dokaz o izloženim djelima!

5 Dragutin Tadijanović: „Sabrana djela/ Knjiga o sebi i svojim“, intervju Grozdane Olujčić: „Dragutin Tadijanović- Pesnik jednostavnosti“, intervju, Zagreb 10.12.1957.; Zagreb 1989., str. 276

Slaven Miličević:
Marko Marulić
nepoznata godina, bronca

Vanja Radauš:
Slavonka
1970 te, aluminij

Ivan Meštrović(?):
Oplakivanje Krista
nepoznata godina, reljef, bronca

Grgo Antunac:
Desna ruka Dragutina Tadijanovića
1940., bronca

Jovan Soldatović:
Branko Radičević
nepoznata godina, bronca

Ivan Meštrović(?):
Djevojka s lutnjom
nepoznata godina, bronca

D.P.S.E:
Girolano

nepoznata godina, pozlaćeni gips

Mato Andrić:
Žena
2004., aluminij

Vojin Bakić:
Ivan Goran Kovačić
studija, 1945., bronca

Grgo Antunac:
Studija konja
nepoznata godina, bronca

Nepoznati autor (M.K.):
Dubrovnik: Ženski poluakt
nepoznata godina, bronca

Ivan Meštrović(?):
Skica za Jobova sina
nepoznata godina, bronca

*Kopija glave muškarca po
Donatellu*

bronca

Anđeli iz Lukovdola

17. /18. st., drvo

Glava anđela

17. /18. st., pozlaćeno drvo

Ivan Meštrović(?):
Raspeti Krist
nepoznata godina, bronca

Vojin Bakić:
Portret Ivana Gorana Kovačića
nep. god. reljef, bronca

Ivo Bavčević:
Antun Gustav Matoš
nepoznata godina, reljef, bronca

Razapeti Krist

17./18.st., drvo

Ivan Meštrović(?):
Navještenje

nepoznata godina, reljef, bronca

Katalog izložaka:

1. Grgo Antunac: *Desna ruka Dragutina Tadijanovića*, 1940., bronca, 21 x 7 cm
2. Grgo Antunac: *Studija konja*, nepoznata godina, bronca, 21 x 8 x 21 cm
3. Vanja Radauš: *Slavonka*, 1970 te, aluminij, 27 x 12 x 6 cm
4. Jovan Soldatović: *Branko Radičević*, nepoznata godina, bronca, 32 x 8 cm
5. Slaven Miličević: *Marko Marulić*, nepoznata godina, bronca, 32 x 9 cm
6. *Kopija glave muškarca po Donatellu*, nepoznata godina, bronca, 26 x 18 x 25 cm
7. *Razapeti Krist*, 17./18.st., drvo, 40 x 34 cm
8. *Anđeo iz Lukovdola*, 17. /18. st., drvo, 38 cm
9. *Anđeo iz Lukovdola*, 17. /18. st., drvo, 39 cm
10. *Anđeo iz Lukovdola*, 17. /18. st., drvo, 40 cm
11. *Glava anđela*, 17. /18. st., pozlačeno drvo, 14 x 13 cm
12. Ivan Meštrović(?): *Oplakivanje Krista*, nep. god., reljef, bronca, 54 x 38 cm
13. Ivan Meštrović(?): *Skica za Jobova sina*, nepoznata godina, bronca, 22 x 24 cm
14. Ivan Meštrović(?): *Djevojka s lutnjom*, nepoznata godina, bronca, 43 x 16 cm
15. Ivan Meštrović(?): *Raspeti Krist*, nepoznata godina, bronca, 36 x 26 cm
16. Ivan Meštrović(?): *Navještenje*, nepoznata godina, reljef, bronca, 39 x 26 cm
17. Vojin Bakić: *Ivan Goran Kovačić*, studija, 1945., bronca, 9 x 6,5 x 7,5 cm
18. Vojin Bakić: *Portret Ivana Gorana Kovačića*, nep. god., reljef, bronca, 10.5 x 10 cm
19. Nepoznati autor (M.K.): *Dubrovnik: Ženski poluakt*, nep. god., bronca, 20 x 9 cm
20. Mato Andrić: *Žena*, 2004., aluminij, 17 x 13 x 8 cm
21. *D.P.S.E: Girolano.*, nepoznata godina, pozlačeni gips, 32 x 15 x 15 cm
22. Ivo Bavčević: *Antun Gustav Matoš*, nepoznata godina, reljef, bronca, 8 x 6.5 cm

Nakladnik:
Galerija umjetnina grada Slavonskog Broda
Starčevićeva 8, 35000 Slavonski Brod

Za nakladnika:
Branimir Pešut

Fotografije:
Ivan Mijić

Postav izložbe:
Dajana Džakula

Predgovor:
Dajana Džakula

Naklada:
300 primjeraka

Tisak:
Intergrafika TTŽ, Zagreb

Oblikovanje kataloga:
Josipa Glavaš

ISBN 978-953-7586-51-5
Izložba i katalog realizirani su uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske

Spomen – dom Dragutina Tadijanovića
Starčevićeva 8, Slavonski Brod
studen/ prosinac, 2013.

